

dergelijke duidelijke voorwaarden zijn gesteld, kan de bovengestelde vraag opduiken.

En voor die gevallen is ze door W. m. i. zeer juist geformuleerd.

Want „kunnen we met leden van kringen in het „nieuwe verband“ samenwerken?“ — dat sluit van te voren allen onwil om met hen samen te werken uit.

Het sluit ook uit alle willekeur bij de beslissing in deze kwestie.

Het veronderstelt de bereidheid, om ze tot samenwerking toe te laten, of, namen ze te voren reeds deel in den arbeid, de samenwerking te bestendigen, als het kan.

Als het kan, zonder dat men daardoor binnenhaalt het gevaar voor het verbreiden van ernstige dwalingen en voor het breken van de eenheid en het onderling vertrouwen in den arbeid.

En zoo moet het.

Waar het met een goede conscientie mogelijk is, moeten wij de scheur, die deze broeders en zusters maakten, niet doortrekken. Eer moeten we die, zooveel in ons is, tot de engst mogelijke grenzen beperken.

Dat de liefde blijve. En kan ze maar van één kant komen — laat die kant dan de onze zijn.

Tegen de scheuring, die men maakte, moeten we niet alleen met woorden maar ook en vooral met daden protesteeren.

Doch dit wil natuurlijk allermintst zeggen, dat we ter wille van deze broeders en zusters de orde van het „de waarheid en den vrede“ op zij zetten, of zelfs maar omkeeren mogen.

Dan zou er voor de vraag in 't geheel geen reden zijn.

Nu is er reden voor.

De zaak, die tusschen de kringen „in nieuw verband“ en ons in geding is, is niet van bijkomstige, maar van zeer ernstige, wyl principiële beteekenis.

I Gaaf om niets minder dan om de houding tegenover de H. Schrift als het onfeilbare en absoluut-gezaghebbende Woord onzes Gods.

Niet alleen om der waarheid wille, doch ook ter wille van onze heengegane broeders en zusters, moeten we dat blijven constatoeren en in al zijn ernst laten gelden.

En het lijkt geen twijfel, of wie zich in dit geding welbewust tegenover onze kerken stelt, moeten we op grond daarvan, hoe pijnlijk het ook valt, het vertrouwen ontzeggen, dat voorwaarde is voor samenwerking in den Evangelisatie-arbeid.

Heeds op zichzelf, maar nog te meer om de onzekerheid, die deze valsche verhouding tegenover de Schrift, ten aanzien van iemands belijdenis, op schier alle punten schept.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN

Iets over het beeld van Jezus in de moderne literatuur.

door

W. M. LE COINTRE.

V.

Het is met iets als verademing, dat wij ons wenden van deze, veelzins-trieste, om niet te zeggen, kranke, literatuur tot een gansch andere, nl. die, welke gewijd is aan de beteekenis van den persoon van Jezus Christus voor het geloofs- en alledaags-leven des menschen; de literatuur van het stichtelijke, en populair-wetenschappelijke genre. In deze literatuur legt vaak de ééne schrijver den nadruk op een geheel anderen trek in het beeld van Jezus, dan de andere, ook al in overeenstemming met eigen aanleg, voorkeur, levenservaringen e.d. iets daarvan wil ik noemen, al was het dan alleen maar ter karakteriseering van de soort, die hier bedoeld wordt. Ook vermeld ik deze soort nadrukkelijk, omdat ze veelal mede een apologetisch karakter draagt. Waar we, m.n. op dit terrein, zoowel, wat het eigen, als wat het buitenland aangaat, in een waren overvloed baden, kan ik niet anders doen dan uit de menigte schoven hier en daar een paar plakken.

Uitschakelen, zonder meer, moeten wij dan wel, de in-enger-zijn meditatieve literatuur, ter herinnering noem ik ze alleen. Is tenslotte alle ziels-overpeinzing van een Christenmens niet, altijd weer, op één of andere wijze, een zich-concentreeren op het zaligmakende beeld van onzen Heere Jezus Christus, het uitzingen van het heimwee der ziel naar Hem, het stamelend belijden van het welhaast-onuitsprekelijk-heerlijke van de levende gemeenschap met Hem? Ja, is alle waarachtig mediteeren niet: uitzeggen van wat Jezus Christus zelf ons van Zichzelf te zeggen geeft? De stroom van deze literatuur vloeit voort, van week tot week, wij kennen allen hen wel, die jaren lang ons verblijd hebben met het aangrijpende getuigenis van wat hun leven met Jezus was. Hopelijk zal niemand het mij onvel duiden, als ik, in dit verband, volsta met, ter kenschetsing, alleen den naam te noemen van wie toch ook hier zeker wel een meester genoemd worden mag, den naam van Dr A. Kuyper. Wat een rijk Jezus-beeld treedt ons tegen b.v. uit zijn: „In Jezus ontslapen“ of uit: „Zijn uitgang te Jeruzalem“, me-

Maar — nu moeten we daarom niet ruw-weg ieder, die in de scheuring meeging ons vertrouwen opzeggen.

Er is heel wat onderscheid onder hen.

Er zijn er, die bewust het valsche standpunt ten aanzien van de H. Schrift aanvaardden.

Met hen kan er, zolang ze daarbij volharden, van samenwerking in de Evangelisatie geen sprake zijn.

Zij worden door ons niet uitgestooten, maar sloten zichzelf uit. Tusschen hen en ons scheidt niet onze willekeur, maar de belijdenis, die geldt als akkoord van samenwerking.

Doch nu zijn er zooveel anderen.

Er zijn er wien het groote beginsel waarom het in onzen droeven strijd van de laatste jaren ging en gaat, ontging — die tegen de dogmatische beslissing onzer kerken in hun hart in 't geheel geen bezwaar hebben. Daarmee eigenlijk van harte instemmen, dat die dogmatische beslissing welbeschouwd in 't geheel niet treft degenen tegenover wie ze genomen werd. Die te goeder trouw gelooven, wat anderen beweren: dat de Geref. kerken de wettige vrijheid der exegese aan handen legden en daarmee de eere van het Woord Gods en de vrijheid der conscientie aantastten.

Er zijn anderen, die zich niet kunnen vinden in het kerkrechtelijk verloop der procedure.

Nóg anderen, die door hun liefde voor de personen of voor één van hen, die in het ongelijk werden gesteld, werden verleid, om ondanks veel bezwaar, dat ze hadden, in de scheuring mee te gaan. Ook die meeningen ter wille van man of vrouw, van bloedverwanten, enz.

Daarom eischen de rechtvaardigheid en de liefde, dat men onderscheid make.

Men sluit niemand uit, als zijn medewerking geen gevaar oplevert voor den arbeid.

Op grond van dit alles schijnt me de aangewezen weg, dat men tot medewerking toelate allen, die lo. verklaren, dat ze van harte instemmen met de dogmatische beslissing van onze kerken waarbij men hun die beslissing natuurlijk duidelijk maakt, en 2o. beloven, dat ze in hun arbeid geenerlei poging zullen doen, om de menschen te trekken naar de kerken of kringen van het „nieuwe verband“.

Wie dit verklaart geve men gul en hartelijk de plaats in 't werk waarop zijn gaven hem aanspraak geven.

V.

F.

ditatie over het lijden en sterven onzes Heeren*).

Natuurlijk zou hier ook heengewezen moeten worden naar de preek-literatuur, want tenslotte is elke goede prediking een teekening van het zondaren-zaligend beeld van den Heere Jezus Christus. In het bijzonder dan, nitteraard, wel al die preken, die tot doel hebben Jezus Christus in Zijn leven, lijden, sterven ons voor den geest te brengen, i.e.w. Zijn Heiland's heerlijkheid ons te teekenen. Het is wel waarlijk hartverheffend te overdenken wat er, in dit opzicht, over heel de wereld, van week tot week, geschiedt, in hoeveel talen het beeld van den Christus der Schriften der menscheid aangeprezen en Hijzelf daarin heerlijk wordt. Het is natuurlijk ondoelmatig hier literatuur te gaan noemen. Ik verwijs er dan ook alleen maar naar, om, bij dit deel, waarlijk niet het minste, van de Jezus-beeld-literatuur, U een indruk te geven van den rijkdom, dien wij hier bezitten en die wel heel scherp contrasteert met de armoede van zoo menig, tot nu toe ons geteekend, Jezus-beeld. Laat mij ook hier een naam mogen noemen, waarvan hopelijk velen de kens, in dit verband, zullen kunnen billijken, ik bedoel den naam van Dr J. C. Sikké. Ik verwijs m.n. naar zijn, als al zijn werk, origineel-schoone: „Lijdensoverdenkingen“*), terwijl ik uit zijn: „Preken“, als voorbeeld, o.m. wijs naar een preek over Joh. 19:28, 29 en voorts naar heel den vierden Bundel zijner Preken*).

Naast deze, hierboven-aangeduide en met een enkel voorbeeld toegelichte, literatuur, gaan wij dan nu een greep doen uit den ontzaglijken overvloed van de thans-aan-de-orde-gestelde literatuur.

De bekende Geneefsche predikant Frank Thomas schreef zijn, door G. Gaspardin bewerkte, in het Nederlandsch vertaalde: „Levensvragen“, in welk werk hij lange apologetischen weg, twijfels en zwakken tot het vaste geloof in den Christus wil leiden*).

Van den Engelschen Dr J. R. Miller verscheen bij ons, vertaald en met een voorrede van Prof. Dr J. H. Gunning voorzien: „Jezus als persoonlijk Vriend“, waarin in het bijzonder gewezen wordt op den geheel nieuwen inhoud, door Jezus gegeven aan het begrip „vriendschap“, terwijl van denzelfden hier ook nog genoemd zij: „Hebt elkander lief“, waarin wordt aangedrongen op een liefdevollen levenswandel, in navolging van het exempel, dat de Meester ons in Zijn eigen leven te aanschouwen gaf*).

HET BOEK VAN DE WEEK.

Dr H. Wielenga, Van Jeruzalem naar Rome I. Van Jeruzalem naar Antiochie.
Kampen — J. H. Kok.

Het zou geen gemakkelijk werk zijn, de soorten van boeken, die er in verband met den Bijbel worden geschreven, te classificeeren.

Wanneer we er dan ook op wijzen, dat er boeken van onderscheiden aard zijn, die zich met den Bijbel bezighouden, dan bedoelen we allermint een rubricering van al deze boeken te geven.

Toch valt 't al spoedig op, dat er enkele lijnen van divisie door de totaal massa literatuur loopen. Daar zijn in de eerste plaats de wetenschappelijke commentaren. Boeken, die enkel het wetenschappelijk doel nastreven. Ze willen niet stichtelijk zijn in de eerste plaats, ofschoon ze zeer vele stoffen ter bouwning en stichting kunnen aandragen, wanneer we althans te doen hebben met werken van geloofige mannen van wetenschap. „Populair“ zullen commentaren echter nooit worden, aangezien ze uit den aard der zaak zich aan sluiten bij en behandeling geven van den oorspronkelijken tekst en dus nogal veel Grieksch en of Hebreewsch bevatten. Overigens zijn deze commentaren onmisbaar voor den theoloog. Dan bezitten we de zoogenaamde „Korte Verklaringen“. De bedoeling van dit soort werken is den bijbellezer een gids te zijn; den tekst beter te doen verstaan; en inzicht te geven in de bedoeling van het geheel. Inzonderheid de „Korte Verklaringen“, zooals die in de laatste jaren bij Kok uitkwamen, hebben onder ons Gereformeerde volk groote bekendheid verworven, en ze bevatten een schat van wetenschap, op eenvoudige wijze verwerkt. Vooral ook door en juist om de „nieuwe vertaling“ van den oorspronkelijken tekst, die deze „verklaringen“ bevatten, geven ze zeer belangrijke bouwstenen voor een nieuwe bijbelvertaling. Een vraag om een nieuwe bijbelvertaling moet groeien; en deze „korte verklaringen“ kunnen ons volk ten dezen in de goede richting opvoeden.

* * *

Veel is er ook geschreven over den Bijbel. Er is de laatste jaren een zondvloed van literatuur — misschien juist; van bedrukt papier — gekomen, van de zijde van hen, die met geoorloofde en ongeoorloofde, met eerlijke en oneerlijke, met wetenschappelijk-aandoende en met alle wetenschap (ondanks den aangenomen schijn) spottende middelen, pogen den Bijbel te bevechten. Men „bewees“, dat mythen en sagen den eigen-

Van den bekenden Otto Funcke vermeld ik „Jezus en de Menschen“. Naar de titel te kennen geeft, handelt dit boek opzettelijk over de verhouding van Jezus tegenover de menschen, in hun afzonderlijke rangen en standen en daarbij dan ook over de vraag, hoe de Christenen het beeld van Jezus op aarde hebben te vertoonen in hun leven*).

Van Prof. Dr J. R. Slotemaker de Bruïne wil ik hier noemen zijn „Het Geloof aan God in de XXste Eeuw“, waarin op de van dezen auteur bekende, klare en suggestieve wijze, geleerd wordt, dat, in het zoo moeizame probleem van vrijheid en wetmatigheid, ware rust alleen maar is te vinden in den persoonlijken God, zooals die te kennen is in Jezus Christus*).

Dr A. van der Flier G.J.z. gaf uit, een lezing, door hem gehouden voor „Middaghooge“, de bekende „Vereeniging tot verdediging en verdieping der Christelijke Wereldbeschouwing“ (waaraan de naam van den apologet Dr A. H. de Hartog als een program onafscheidelijk verbonden is). Deze lezing (voorzien van een „Woord Vooraf“ door Dr F. van Gheel Gildemeester) is getiteld: „De beteekenis van het geloof in Jezus Christus voor onze tijd“, van belang m.n., omdat er door bereikt worden, mannen en vrouwen, die gemeenlijk door de kerk niet meer getrokken worden en op zulke debat-avonden gaarne komen*).

Van vrijzinnige zijde verscheen: „De Beteekenis van Jezus Christus voor ons Geloofsleven“, door Dr K. F. Proost, waarin achtereenvolgens een „historisch“, een „kritisch“ en een „dogmatisch“ Jezus-beeld gegeven wordt, waarbij vooral oriëntatie plaats grijpt naar het rechts-moderne standpunt van Prof. Roessingh. Gelukkig wordt hier duidelijke taal gesproken, wat men, vooral als een vrijzinnige over Jezus praten gaat, niet altijd zeggen kan. Hier heet het onomwonden: „Nadrukkelijk zij er nog eens op gewezen, dat het hier niet geldt den historischen Jezus...“*).

De bekende Dr P. Stegenga gaf uit: „De Levensvragen en het Licht Gods“, voordrachten tot dieper inzicht in de Christelijke Wereldbeschouwing, waarvan dit, als eerste deel, dan handelt „over God en Jezus Christus“. Wat Dr Stegenga tot spreken over deze dingen droug, „was de smartelijke ervaring, die ik heb gemaakt, dat voor velen, ook onder de Christenen, woorden als God en Christus eenvoudig groote woorden zijn, dikwijls zonder inhoud...“*).

In vijf voordrachten wordt dan achtereenvolgens gehandeld over: 1.

lijken hybi
bijbel niet
op de ve
Desonda
Geen of
getiek zo
als de wa
Woord va
Ook ont
en onaan
Schilde
als in sch
houd, die
we denke
Bijbel als

Maar o
die werke
ten te he
Dat zijt
stichtelijk
Zoo zij
onvergetel
al bijna
Er zijn
benaderen
Er zijn e
schenen l
leven“, „
die meer
toonen.
Dit too
groot geze
je van de
waardige
naar —
Ja, juis
zoo zijn,
vallen.
Juist d
in den r
Maar i
Dat „o
geheel bi
gemaal g
van zoo
ge onmid
waar het
Zoo ko
terveld's
kon het l
hiesterve
zoo ook
(waarom
veel? M
loevlucht

Gods be
isme. 2:
soonlijke
de, God
en de o
I. Verzo
van Chr
gen. 5: 1
de Eeuw
ken „pet
Een z
1907 in
hij zij d
die bij z
gevoende
toornen.
natuur. l
persoon.
wel ge
„schuld“
van het
zelf heel
geet van
solate“.
in „Eeni
het volg
Christus.
uis, met
die stral
laat alty
hoe het
geeseld v
den, als
geweld v
heerlijk
Voeten, v
geborene
omvang
worden.
Kruis. E
bel en s
„boekbe
en kort
waardoo
digen m
Van s
Jozef S
dal, voe
teile geg
und so
vindt h
liefde G

an Jeruzalem
naar Antio-

zijn, de soorten
met den Bijbel
n. wijzen, dat er
n, die zich me-
pelen we aller-
leze boeken te

er enkele lijnen
teratuur loopen
etenschappelijke
et wetenschap-
niet stichtelijk
ize zeer vele
kunnen aandra-
n hebben met
n wetenschap-
ter nooit wor-
zaak zich aan-
van den oor-
veel Grieksch
gens zijn deze
r den theo-
naamde „Kort-
t soort werken
den tekst beter
ven in de be-
eide in „Korte
atiste jaren bij
Gereformeerde
en ze bevatten
nruydinge wijze
om de „nieuwe
tekst, die deze
teer belangrijke
dvertaling. Een
ag moet groei-
nnen ons volk
pvoeden.

er den Bijbel
vloed van lite-
bedrukt papier
), die met ge-
verlijke en oo-
oende en met
eomen schijn
d te bevestigen
ten den eigen-

te vermeld ik
titel te kennen
ver de verhou-
schen, in hun
n daarbij dan
men het beeld
toonen in hun

r de Bruine
loof aan God
de van dezen
wijze, geleid
probleem van
d alleen maar
od, zooals die

gaf uit, een
Middaghoogte,
diging en ver-
uwing" (waar-
Dr A. H. de
dijk verbonden
„Woord Voor-
ester" is gelij-
in Jezus Chris-
a.m., omdat er
ouwen, die ge-
getrokken wor-
me komen¹⁰⁾.
De Beteekenis
sleven", door
envolgens een
„dogmatisch"
vooral orien-
oderne stand-
g wordt hier
vooral als een
niet altijd zeg-
n: „Nadrukke-
het hier niet

gaf uit: „De
voordrachten
vereldbeshou-
dan handelt
Dr Stegenga
ag, „was de
ukt, dat voor
orden als God
den zijn, dik-
voordrachten
feld over: 1.

lijken bijbel inhoud uitmaakten; er deugde van dien bijbel niets; dwaas was, die poogde zich te werpen op de verdediging van de Schrift.

Desondanks waagden velen toch die poging. Geen onderwerp is door de christelijke apologetiek zoo dikwijls en zoo gevarieerd besproken als de waarde en de echtheid van den Bijbel als Woord van God.

Ook onzerzijds geschiedde dat, zowel in kleine, en onaanzienlijk uitziende boekjes als b.v. Ds K. Schilder „Tegenstrijdige teksten in den Bijbel?" als in schitterend uitgegeven werken, met een inhoud, die geheel door dat uiterlijk wordt gedekt: we denken b.v. aan Dr B. Wielenga's „De Bijbel als boek van Schoonheid".

Maar een tweetal groepen is er nog, dat juist die werken bevat, die een groote populariteit plachten te hebben.

Dat zijn de werken van exegetisch-homiletisch-stichtelijken aard allereerst.

Zoo zijn er b.v. bij de werken van wijlen den onvergetelijken, maar helaas door vele jongeren al bijna niet meer gekenden Ds Jan van Andel. Er zijn er bij zijn boeken, die de commentaar benaderen, zowel naar vorm als naar inhoud. Er zijn er ook — b.v. de in „volksuitgaaf" verschenen boekjes als „De morgenstond van Jezus' leven", „Jezus' leer", „Jezus' laatste vaarwel" enz. die meer het stichtelijke en homiletische karakter toonen.

Dit soort werken heeft het twijfelachtig genot in groot gezelschap te leven. Daardoor krijgt een werkje van dezen aard spoedig het ietwat medelijdenswaardige type van het kudde-dier. Je kijkt er niet naar — er zijn er teveel van.

Ja, juist behalve dan, wanneer deze werken zoo zijn, dat ze onder de massa onmiddellijk opvallen.

Juist die trekken de aandacht, en behouden die in den regel.

Maar niet zoo maar.

Dat „opvallen" wordt veroorzaakt door een zoo geheel bijzonder inhoud, door een in die mate geniaal gecomponeerde vorm, door het tintelen van zoo rijke en vooral originele gedachten, dat ge onmiddellijk merkt hier te zijn bij een plaats, waar het goed is stil te verwoelen.

Zoo konden van Andel's werken, zoo kon Bieserveld's „Van Bethanië naar Golgotha", zoo ook kon het boek „Van Golgotha naar Jeruzalem" door Bieserveld begonnen en door Wielenga voltooid, zoo ook konden sommige werken van Ds Knap (waarom schrijft Ds Knap in den laatste tijd te veel? M.i. is er bij hem groot gevaar, dat hij zijn toevlucht gaat zoeken in het gevaarlijke allego-

riseeren!) — ik zeg, zoo konden al deze werken en andere niet genoemde te midden van de veelheid, onmiddellijk een naam verkrijgen en behouden.

Maar dan is er nog een andere groep van boeken. Dat zijn de werken van uitleggenden aard, die tevens een literair karakter hebben. Exegese in den vorm van een belletristisch waardevol werk. Wetenschap in een vorm, die aesthetisch de meest aangename is; kennis en schoonheid vereenigd. Bij deze groep denk ik aan Ds Schilders pennevruchten en ik denk aan Dr Wielenga.

Dr Wielenga is ongetwijfeld een van onze kunstenaars. We klagen wel eens. Dr Wielenga heeft zelf ook wel eens geklaagd.

En toch — welke richting in ons land kan er zich op beroemen, dat ze een man heeft zooals wij, Gereformeerden, er een hebben? Kort na elkaar komen van Wielenga's hand: „De Bijbel als boek van Schoonheid", een uitnemende vertaling van Thomas à Kempis' „Navolging", en na dit boek: het eerste deel van „Van Jeruzalem naar Rome". Dit eerste deel bevat 542 pagina's. Het heet: „Van Jeruzalem naar Antiochië". Het geeft de exegese van Hand. 3—12. En toch geeft het bijna belletrie ook.

Is dit exegese? Is het een wetenschappelijk werk?

Zie eens, we zijn zoo gewoon de dingen verkeerd te zien. Het is wel eens voorgekomen bij het Hooger Onderwijs, dat de studenten een college waarvan ze niets snapten, wetenschappelijk noemden; en wanneer ze alles konden volgen — dan och, was 't toch zoo heel gewoon en „niet wetenschappelijk". Van de groote Lorentz wordt verhaald, dat hij de moeilijkste kwesties den studenten duidelijk kon maken. En dat hij deswege aanvankelijk wel „de H.B.S. leeraar" werd genoemd. Sommigen geneerden zich zelfs, zijn colleges te volgen.

Is dit boek van Wielenga een wetenschappelijk werk? O, neen, indien ge onder „wetenschappelijk" verstaat, dat het U groen en geel voor de oogen moet worden van de vreemde woorden en van de gecompliceerde zinnen, van de citaten en de vreemde namen; van de uitheemsche talen en de aangehaalde boeken en tijdschrift-artikelen.

Maar, ja zeker, indien ge uitgaat van de gedachte, dat het wetenschappelijke in zulk een werk zit in den vóórarbeid, en dus in de keuken geschiedt, terwijl het gerecht ons immers in de eetzaal wordt opgediend.

Natuurlijk, dit boek is niet specifiek wetenschappelijk. Het is méér. Het is een stuk kunst óók.

zent meer Evangelisatie-lectuur zouden wenschen. Dit is de gang van het hier-gevolgde betoog: Jezus ist keine Fiktion, keine Erdichtung, sondern eine geschichtliche Persönlichkeit. Jezus ist kein Produkt seiner oder irgendeiner Zeit, sondern eine einzigartige, ursprüngliche Persönlichkeit. Jezus ist kein sozialistischer Reformator, kein Religionsstifter, kein ungesunder Schwärmer. Jezus war ein Mensch. Jezus ist der Sohn Gottes. Besloten wordt dan met enkele bladzijden, gewijd aan de betekenissen van Jezus.

Bij onze keus kunnen wij toch ook wel niet passeeren de figur van H. Lhotzky, van wien wij dan m.m. noemen willen zijn: „De Weg tot den Vader", (met een inleiding van Prof. P. D. Chantepie de la Saussaye), waarin de bekende schrijver achtereenvolgens handelt over „Sporen van het worden van Jezus", „Jezus en de menselijke maatschappij" en „Jezus en den godsdienst". Zijn standpunt is zeer kennelijk het onze niet, zooals o.m. duidelijk wordt uit het hoofdstuk „Jezus en de Bijbel". Maar boeiende lectuur vindt ge bij hem steeds. Zoals ook blijken kan uit zijn werkje: „Vom heiligen Lachen", waarin hij gelegenheid vindt in een hoofdstukje „Jezus und das heilige Lachen" te wijzen op de „humor" in het leven van Jezus, waarbij hij dan verschillende voorbeelden aanhaalt¹²⁾.

Van Prof. Weinol, wien, volgens hem, eindelijk ook de oogen zijn opengegaan voor de Bijbelsche humor, citeert hij dit prachtige woord: „Das ist Jesus: nicht ein müder, nervöser Dekadent mit schmerzverzogenem Antlitz, sondern ein wahrhaftiger, heldenhafter Mann voll Zartheit, Liebe und Güte, das Herz erfüllt von einem sieghaften Glauben an Gott, der zu ihm redet im Wachen der Saat, im Säusen des Windes, im Schrei der Raben. Alles Menschliche und Natürliche ist nicht sein Feind, sondern ihm im Innersten verwandt".

Breder handelt van deze dingen Dr M. van Rhijn in zijn: „Een blik in het onderwijs van Jezus", waarin hij een apart hoofdstuk wijdt aan „Ironie in de woorden van Jezus". Daar vindt ge allereerst ook heel wat litteratuur vermeld over de humor in Jezus' prediking, waarna dan aangeleend wordt, dat we ook recht hebben te spreken van een ironische kracht in de woorden van Jezus. De bewijskracht van wat Dr v. Rhijn hier zegt, lijkt mij, ontdaan van de overdrijving, waaraan men zich, een zaak vanuit zoo'n zeer bepaald oogpunt beschouwend, licht schuldig maakt, sterk genoeg om er ernstig rekening mee te houden.

Dr Wielenga geeft twee vertalingen.

De bekende Statenvertaling en die van Dr Bronwer, uit „Verkorte Bijbeluitgave", onder leiding van Prof. Obbink.

Wanneer we een opmerking mogen maken, dan zouden we zeggen, dat 't misschien wenschelijk ware geweest dat Wielenga een kleine waarschuwing tot voorzichtigheid bij het gebruik van deze vertaling en de uit dien hoek stammende verklaring hadde geplaatst. Er kan een gevaar schuilen in een introductie! Dit zij terloops opgemerkt. Misschien is in het tweede deel van het werk zulk een algemeen gehouden opmerking, of een kleine fingerwijzing bij een aberratie van de bedoelde heeren, te wachten.

Ik zei: welke richting beschikt over een schrijver, als wij in Dr Wielenga hebben?

Deze ruim vijfhonderd pagina's van zin tot zin, bijna zouden wij zeggen van woord tot woord schoon.

Ook dan, wanneer wetenschappelijke kwesties ter sprake komen, en moeilijke vraagstukken de aandacht bezig houden, handhaaft de schrijver zijn roem als stylist.

En wanneer hij bekende dingen zegt, zegt hij ze toch origineel.

Een paar voorbeelden mogen dit duidelijk maken. Zoo lees ik op pag. 280:

„In den godsdienst (wordt) het gevoel door het inzicht, het hart door het verstand beheerscht. Het is niet waar, wat nieuwerwetsche filosofen zeggen, dat de religie een zaak is van sentiment. Het gevoel is neutraal. Het stelt zich geheel in dienst van de rede. Zelfs de wil volgt de uitspraak van het verstand. Want het eerste kenmerk van het mensch-zijn naar Gods beeld is kennis".

En dan die andere gevallen waarbij het gaat om algemeen bekende dingen (naar aanleiding van Hand. 4:16). „Ze zijn lastige menschen. Niet de tevreden, de verdraagzamen, de liefhebbers van hun rust, maar de profeten als het „monnikje" van Wittenberg, de held van Genève, de eenzame Bilderdyk, de domine van Ulrum. Het verschijnen van zulke mannen, die niet meedoen aan den bouw van den tempel der neutraliteit, stelt de „leiders der menscheid" altijd weer voor het probleem: Wat zullen wij met deze menschen doen?"

Dat is frisch gezegd en dat is krachtige taal.

Het boek van Wielenga is vol van deze pracht-gedachten.

We zouden gaarne citeeren — wanneer de ruimte ons niet ontbrak.

Enkele voorbeelden:

„De psychologie der Heilige Schrift staat altijd in dienst van de heilige ethiek" (pag. 32).

Als men maar zuiver onderscheidt en ironie en sarcasme b.v. niet met elkaar verward, lijkt mij, dat het totaal beeld van Jezus beter wordt verstaan, als we daarin ook plaats laten voor den trek der ironie¹³⁾.

Overvloed van stof noodzaakt ons het voor ditmaal erbij te laten en in ons volgend artikel de behandeling van deze litteratuursort voort te zetten.

¹⁾ Volksuitgave, Kampen, J. H. Kok, 1912.

²⁾ Idem, 3de druk, 1912.

³⁾ Zie: „Uit den Schat des Woords", XV, Uitgave J. C. Bakkels-Fonds, 1927 (A. Verbeur, Schoten bij Haarlem).

⁴⁾ Idem, VI, pg. 1—11, 2e Bandel en pg. 1—100, 4e Bandel.

⁵⁾ Uitg. Jac. C. van der Stal, Utrecht, Z. J. Zie m.m. „Hoe men tot Jezus komt" (pg. 137—150) en: „Wat dunkt u van den Christus?" (pg. 151—164).

⁶⁾ Vertaald door C. v. R. Uitg. J. H. Witsel, Hilversum, Z. J.

⁷⁾ Uitg. P. De Veen, Amersfoort, 1909.

⁸⁾ Naar het Hoogduitsch, Amsterdam, Haverker & Zoon, Z. J. De inleiding is geteekend 1893.

⁹⁾ Tweede druk, Utrecht, G. J. A. Ruys, 1910. Van uaders aantekeningen voorzien.

¹⁰⁾ Uitg. D. A. Gaxenus, „Gravenhage" Z. J. „Word vooraf" is geteekend 1912.

¹¹⁾ Uitgave van I. Ploegman, Zeist, 1919. Het geciteerde te vinden pg. 90.

¹²⁾ Amsterdam, Firma B. van der Land (P. van der Kamp) 1920. Zie Voorrede pg. 5.

¹³⁾ A. w. pg. 106—109.

¹⁴⁾ Opstellen, vertaalde fragmenten en Bibliographie door Pieter van der Meer de Walcheren, Vincent Cleerdin, Willem Nieuwenhuis en Mr. Henri van Haastert, A. W. Süthoff's Uitgevers-Maatschappij, Leiden, Z. J. De inleiding is geteekend 1917. Zie ook over dezen geweldigen potentist: Jacques Maritain, Quelques Pages sur Léon Bloy (Cahiers de la quinquaine, serie 18, cahier 10).

¹⁵⁾ A. w. pg. 4/5.

¹⁶⁾ Erste Auflage 1904. Nu geheel nieuw bewerkt, 11—15 Tausend, Agentur des Rauben Hauses, Verlag Hamburg 26, 1920. Dit alleszins aanbevelenswaardige werkje (een 90-tal bladzijden groot) is van waardevolle litteratuurverwijzingen voorzien.

¹⁷⁾ Vertaald door Merr. J. P. Wesseling—Van Rossum, Zutphen, W. J. Thieme & Co., Z. J.

¹⁸⁾ A. w. pg. 473—485.

¹⁹⁾ Hans Lhotzky-Verlag, Ludwigshafen am Bodensee, 1921.

²⁰⁾ A. w. pg. 129. Tausend, Pg. 122—135.

²¹⁾ A. w. pg. 129. Het hier bedoelde werk van H. Weinol is „Jesus im 19. Jahrhundert", Tübingen, Mohr, 1914.

²²⁾ Proeve eener nieuwe verklaring van de gelijkenis van den rijken man en den armen Lazarus (Lucas 16:19, 31). Bij J. B. Wolters' U.M. Groningen, Den Haag, 1924. M. n. pg. 77—99.

²³⁾ Er zijn er nog steeds, die van ironie bij Jezus volstrekt niet willen willen, o.a. de bekende O. Borchert. Dr v. Rhijn handelt daarvan op pg. 82/3.

„Satan kiest niet alleen de juiste voorwerpen, maar ook het juiste oogenblik. Hij plukt de vrucht als zij rijp is” (pag. 106).

„De discipelen gaan heen van het aangezicht des Raads, verblijd zijnde. De Raad lacht. Maar ook de hemelsche Raad lacht (Ps. 2:4), en de weerglans van dezen lach verlicht de Kerk van alle eeuwen, en brengt vertroosting in de harten van de talloze bloedgetuigen, die de navolgers van deze eerste martelaren zijn. Deze lach maakt het bloedbad tot een feest van overwinnend geloof en vruchtdragende liefde!” (pag. 173).

Dan — over Hand. 5:12—16:

„En nu vooral zijn deze teekenen noodig, omdat door het gericht over Ananias een groote vrees zich over heel den omtrek verbreid had. De menschen deinsden terug. Ze schuwden de heilige mannen op wier wensch de gezonden stierven. Daarom moet het volk weten, dat door ditzelfde Woord de zieken gezond worden. De Kerk moet in de oogen der menschen niet zijn een paleis van justitie, maar vrijstad des levens, Bethesda der behoudenis”.

Genoeg citaten.

We hebben in dit werk een rijpe vrucht van een rijp talent.

J.W.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

Het derde Nat. Chr. Schoolcongres.

Dat congres mag uitstekend geslaagd heeten. Bestond er wel eerst de vrees, dat de tijd minder geschikt was, hielden misschien ook daarom sommige Schoolbesturen zich afzijdig, alle vrees is beschaamd: een twaalfhonderd deelnemers waren uit alle oorden van ons land en uit verschillende andere landen samengekomen om de belangen van het onderwijs in zijn verschillende gedingen te bespreken. De referatenbundel maakte een uitnemend indruk. Ieder, die kennis nam van den degelijken arbeid, die daaraan was besteed, kon niet anders dan met hooggespannen verwachtingen naar het congres optrekken. En dan vielen de discussies in den regel tegen. Gewoonlijk is er te weinig tijd, om op de aangeroerde kwesties in te gaan en daardoor laat zoo'n debat een onbevredigenden indruk achter. Verdient aanbeveling de betwiste punten, die er vermoedelijk aan de orde komen, scherp naar voren te brengen. Men kan dan op verschillende punten tot bepaalde conclusies komen, die aan het denken in het algemeen een bepaalde richting geven. Zooals het nu ging, weet men nog niet recht, of het Congres propagandistisch dan wel opbouwend in wetenschappelijkheid zin bedoeld was. Het laatste is het meest noodig, omdat men in den regel op een dergelijk Congres geen tegenstanders vindt.

Zeer merkwaardig vond ik de groote belangstelling op de sectie Ziekunde. Dat vak trekt. We mogen dat als een gelukkig verschijnsel aanmerken. Wel vroeg iemand, of er niet een beetje gekoketteer onder schuilt, maar daar behoeven we ons, dunkt mij, niet druk om te maken. Wat geen wezenlijke belangstelling is, houdt geen stand. Laten we voorloopig dankbaar zijn, dat er in de kringen van het onderwijs een niet te miskennen streven is, om met de vragen, omtrent het zieleleven van het kind tot klaarheid te komen.

Ook op de internationale sectie is veel genoten. Daar maakte de grijze Minister van Staat Mr Th. Heemskerk duidelijk, dat de Vrije School de oplossing van de schoolkwestie is. Hij gaf hier in het Duitsch, wat hij ons op de Jaarvergadering van den Schoolraad in de Paaschweek van dit jaar bood. Groote dankbaarheid vervult ons hart, wanneer wij mogen verstaan, welke rijke voorrechten wij in ons land mogen genieten en hoeveel dichter wij reeds staan bij het ideaal van de Vrije School dan de mannen uit andere landen, die ook hier aan het woord kwamen.

Jammer, dat de suggestieve rede van Dr Nieuwehuis van Amsterdam over: „De lichamelijke opvoeding en haar beteekenis voor het Chr. Onderwijs” niet in den Referatenbundel was opgenomen. Zij zal nog een plaats vinden in het Verslag van het Congres. Ik vestig er al bij voorbaat de aandacht op. Hier is alle overdrijving gebannen, de excessen van de sportwereld worden behoorlijk terechtgezet, maar ook de noodzakelijkheid van de lichamelijke oefening in onzen tijd. Er is in de groote steden zoo weinig gelegenheid voor spel overgebleven, de arbeid is niet meer opvoedend en bevreemdend voor de lichamelijke behoeften. Daarom moet ook de Christenheid meer dan tot dusver aandacht aan de lichamelijke oefening geven en ze kanaliseren in eigen bedding.

Met voldoening kunnen de mannen, die het Congres organiseerden, op hun arbeid terugzien. Moge er spoedig een vierde volgen.

Gr.

G. MEIMA.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Een Overzicht.

In de maand October verrast ds Joh. Rauws, zendingsdirectie te Oegstgeest, ieder jaar ons met

een overzicht van het zendingswerk in Nederlandsch Oost- en West-Indië.

Hij vergeet dus den arbeid in West-Indië niet. Trouwens, ook dit deel van den zendingsakker is onze belangstelling waard, ja het heeft er recht op.

Eerst heeft de actie, met name onder onze Christelijke onderwijzers, voor het Christelijk onderwijs in Suriname den zendingsarbeid aldaar ons nader bij gebracht. En nu de Broedergemeente te Zeist het werk van de Deutsche Harnhutters heeft overgenomen, begint men algemeen in ons land te gevoelen, dat West-Indië door Nederland niet vergeeten mag worden, ook daar heeft God ons een taak gegeven.

Binnenkort zal er een handboek over Suriname verschijnen bij den boekhandel van den Zendingsstudie-Raad; en wij hopen, dat door kennisneming van dit boek meer dan tot dusver het werk onder de Boschmeesters en de Britsch-Indiërs de aandacht ook der Gereformeerde kerken zal trekken.

De gegevens voor het Overzicht van de zending onzer kerken zijn door ds Rauws ontleend aan ons Zendingsblad; het spreekt dus van bekende dingen. Hij heeft echter deze gegevens zelfstandig verwerkt, waardoor ons in een kort bestek duidelijk wordt getoond, welke dingen God op Soemba en Midden-Java ten Zuiden gedaan heeft.

Op Soemba is het nog de tijd van zaaien. Van volksbewegingen naar het Christendom heen is geen sprake. Maar toch breidt het getal Christenen zich uit. Op West-Soemba kwamen er in 1927 135 nieuwe leden bij; op Midden-Soemba werden 34 kinderen en 23 volwassenen gedoopt; op Oost-Soemba werden slechts 5 personen gedoopt, waarvoor geen enkele Soembanees.

Natuurlijk zeggen deze getallen niet genoeg; wat de Heere bezig is te werken in de harten, blijft voor ons verborgen.

Het werk wordt met alle kracht verricht; de opleidingsschool te Karoeni geeft goeroes; het ziekenhuis groeit; er is een normaal cursus; er zijn 56 volkscholen en 2 standaardcholen; de colportage-arbeid breidde zich zeer uit; er worden allereerste bijbellesingen gehouden enz. Ook op Soemba komt Gods Koninkrijk.

Op Midden-Java geeft de Heere veel zegen. Wij geven enkele dorre cijfers, maar zij geven toch veel te denken en te danken.

In 1927 werden 435 mannen en vrouwen gedoopt, en meer dan 300 kinderen. Aan het begin van dit jaar waren er op ons zendingssterrein 6732 gedoopten, ouders en kinderen.

Wanneer wij deze getallen vergelijken met die uit vorige jaren, is er alle reden, om dankbaar te zijn; de groei gaat in versneld tempo; onze arbeiders mogen zaaien en ook maaien. Toch geeft het woord van dr van Andel in Solo te denken: „In totaal telt de Christelijke Gemeente hier thans 1710 leden; maar behalve die wonen er op ons terrein nog 2½ miljoen menschen”. Zeker, bijna 7000 Christenen is groote gunst van God; maar zien we op de vele miljoenen Mohammedanen, dan komt het woord „weinigens” ons vanzelf op de lippen.

In de Buitengewesten vraagt allereerst Nieuw-Guinea onze aandacht, waar de Utrechtsche Zend. Ver. werkt.

„Er is nog steeds een toenemende belangstelling onder de bevolking merkbaar. Het is geen opwekking, ook geen welbewust vragen van het Evangelie in alle deelen, maar toch wel een vragen om goeroes, teneinde in het Christendom onderwezen te worden en ook onderwijs voor de kinderen te ontvangen”. Het is alzoo een wolkje als eens mans hand.

De zendingsdirectie, dr Brouwer, schrijft geestdriftig van zijn bezoek aan Nieuw-Guinea in het Ned. Zend. blad van Maart 1928. „Op een vrij avontuurlijke tocht kom ik met zendeling Groudel in een heidensche kampong, Maboi. Van verre hebben wij gezien, dat er de vlag waait; en daar wij wel reeds meer met dat feestelijk teeken zijn ontvangen, meenen wij eerst, dat onze komst reeds is opgemerkt. Het blijkt anders te zijn. Als wij straks op de voorgalerij zitten van het kamponghoofd, onthult hij ons het geheim: het is immers Zondag! Zij zijn nog heidenen, maar reeds vroegen zij meermalen een goeroe; en met trotsch wijzen zij den zendeling dien zij zoo ongedacht in hun midden kregen erop, dat zij reeds bezig zijn een gebouw voor school en kerk op te richten. En voor deze heidenen is de Zondag een dag om de vlag uit te steken!”

Van Posso, ook onder ons bekend door den arbeid van wijlen dr Adriani, komen goede berichten. „De arbeid aldaar vertoont vrijwel overal het beeld van een strijdperk, waar het pleit beslist is, en nu gaandeweg de gevolgen daarvan aan den dag komen; steeds meerderen doen den beslissenden stap en spreken het openlijk uit door den doop te vragen, dat zij breken willen met het oude en Christen wenschen te worden”. Opmerkelijk is de mededeeling, dat droomen een groote rol spelen in de verandering van gezindheid, zowel bij overgangen tot het Christendom als bij het doorwerken van Christelijke invloeden in de adat.

Ook op Nias, van welk eiland wij hier reeds meermalen schreven, gaat de arbeid zeer voorspo-

dig. Er zijn reeds 75.000 gedoopten; binnen weinige jaren zullen het er 100.000 zijn, en dan is Nias gechristianiseerd na 13 jaren zendingsarbeid.

Daarmee is de overwinning niet behaald op den vorst der dualisten; want juist nu wint de geest uit den afgrond aan kracht.

Met Nias kwamen wij in aanraking met de zendingssterreinen van de genootschappen uit het buitenland. Behalve op Nias werkt de Rijnse zending, welke in September haar honderdjarig bestaan mocht vieren, vooral op Sumatra. Onder de Bataks heeft zij een volkskerk van 250.000 leden, verenigd in bijna 500 gemeenten, en verzorgd door 23 Europeesche zendingen en 50 inlandische predikanten.

Het verslag klaagt over dit terrein: „de kerkeraden hebben menigmaal meer begrip van hun rechten dan van hun plichten”; en ook: „het rijkwillen worden is veler doel geworden; de dingen van het tegenwoordige leven leggen op velen beslag”.

In verband hiermee wijzen wij op de beteekenis van de Rijnse zending. Den 23 Sept. 1828 werd zij gesticht in de pastorie van het kleine Meltmann bij Düsseldorf. Zij ontstond uit de samensmelting van de zendingsgenootschappen te Elberfeld, Barmen en Keulen. Bijna 550 zendingen heeft zij reeds uitgezonden, en tegenwoordig is zij de grootste corporatie in Duitschland. Haar arbeidsterrein ligt, behalve in ons Oost-Indië, ook nog in Zuid-Afrika, China, en het vroegere Duitsch-Nieuw-Guinea.

Behalve op Nias en Sumatra heeft de Rijnse zending ook nog gewerkt op Borneo, maar in 1925 moest zij dien arbeid loslaten en overgeven aan de Basler Mission.

Van Borneo meldt het verslag: „soms is men geneigd te vragen, of hier en daar het oordeel der verharding over een deel der bevolking is gekomen”.

Van de politieke stroomingen in Indië bemerkte de zending op Borneo dit jaar niet veel meer. Alleen roerden de Jong-Dajaks zich sterk in een stadskerk, en verzetten zich tegen alle gezag. Toen dit verzet niets uitwerkte riepen zij de Adventisten van Java te hulp. Wat zou de zending doen? O, eenvoudig: hij organiseerde de betere elementen in de gemeente tegen deze beweging, en vond vooral steun bij de vrouwen. Om toen bij de verkiezing van ouderlingen de meerderheid der goede elementen te krijgen, gaf hij aan de vrouwen stemrecht, en „es kamen dann lauter ruhige, besonnene Leute ins Presbyterium”. Om heeraan de woorden toe te voegen: „Dit zij andere gemeenten ten voorbeeld”, achten wij allesbehalve goed. En van een bestraffen der opróermakers lezen wij niets! is op Borneo geen tucht in de kerk?

Wij gaan niet verder het breede overzicht van ds Rauws, dat 50 bl. telt, na. Wie zich op de hoogte wil stellen, zal wellicht het verslag kunnen verkrijgen bij het Zendingsbureau te Oegstgeest; of het in den handel is, weten wij niet.

In ieder geval echter kan men koopen het Nederlandsch Zendingsjaarboek, uitgegeven door den Zendingsstudie-Raad, adres te Zeist. In dit jaarboek staan de vele gegevens, die ieder weten moet, die met de zending wil meeleven. Het jaarboek telt bijna 250 blz. en kost slechts f1.75.

Wij willen even de inhoudsopgave overnemen, om velen op te wekken zich dit zendingsjaarboek aan te schaffen.

Eerst wordt natuurlijk een overzicht gegeven van het zendingswerk in Ned. Oost- en West-Indië. Dan volgt een mooi artikel over het eeuwfeest van de „Rheinische Missiongesellschaft”. Vervolgens komen: jaarverslag van den Zendingsstudie-Raad; internationale organisatie der zending; gegevens betreffende den arbeid in Oost en West; zending onder de joden; binnenlandsche propaganda; necrologie; alfabetische naam- en adreslijst en een register van plaatsnamen.

J. D. W.

PERSCHOUW.

Over het actieve kiesrecht der vrouw in de kerk.

In „Het Onderlingenblad” is opgenomen het referaat van Dr J. v. d. Spek, althans voor het eerste gedeelte. Reeds eerder bracht ik het ter sprake. Ongetwijfeld zullen vele van onze lezers de argumenten van den referent willen leeren kennen. Daarom geef ik hier een gedeelte van het eerste artikel:

In onze kringen hield Dr A. Kuyper in 1898 een pleidooi voor het actieve vrouwenkiesrecht in onze Kerken. Hij schreef toen in „De Heraut”: „Is er één reden denkbaar, waarom de vrouw hier (n.l. bij het aanwijzen van den meest verkiezelijken persoon) niet medezeggenschap zou hebben? Ook zij heeft toch de prediking aan te hooren? Ook zij moet door den Dienst des Woords worden opgeleid. Het zijn toch ook haar geestelijke belangen, die bij zulk een benoeming in het spel zijn. En is er dan iets ook maar in het verschil tusschen man en vrouw, waaruit zou zijn af te leiden, dat dit verschil voor haar in dien zin zou moeten doorwerken, dat wel de man voorkeur mag hebben, maar zij van alle oordeel verstoken moet blijven?”

In Christus is noch man noch vrouw. Wat zeggen wij, dat in het geestelijke het verschil tusschen de geslachten niet doorwerkt. En betreft nu de keuze van een Dienaar des Woords niet juist geest-

lijke be-
zijn? He-
van thes
noch vro
het dan
niet met
Professo
naar zel
stemrech
Als er i
heilsgeoe
zusters z
wij ze v
zaak als
Behal-
malen ch
Ds C. I.
gepleit
Ds
Chris
cijisel
ming; h
meente
ontkenn
betekeer
Imme
dan he-
persoon
roeping
maar k
der gela
En zo
Groning
mij ligt
generale
kend de
en de
Lindeb
mij geoe
Wij
enkele
plaats
wonder
Aan
men zie
wegens
Corinti
wordt
men tra
Welke
geen E
sluier?
eerste
o. m. o
den doe
captie
codex
standig
Dit
behan
king:
vrouwe
het co
tegeno
Heilam
handel
Voer
wijze
der de
Saddu
Psalm
ben la
Onze
gevolg
ham.
van le
En
de vre
dat wi
Kerk?
vrouw
digen
heer
de vre
zalv
recht
ten, o
geme
Kom
veroo
maken
De
zakelij
Apost
gehar
kenem
in Ha
„disc
dat in
Inder
phoo
broed
Bavir
gaden
het
steed
sprek
ken,
om h
van
tus
Op
ven
verbe
hem,
Ma
die v
Jeru
gelee
Onde
over
Op